

Alfred von Känel

(1934—1987)

1987. október 14-én teljesen váratlanul elhunyt ALFRED von KÄNEL, a greifswaldi egyetem professzora, az NDK földrajztudományának kiemelkedő képviselője. Noha mindössze 53 évet élt, életműve és nem mindennapi egyénisége egyaránt méltó a megőrkítésre.

Ősei eredetileg Svájcban éltek, s a család csak a múlt század második felében települt át Kelet-Poroszországba. Az ok nagyon egyszerű: a junker nagybirtokokon abban az időben fellendülő tejfeldolgozáshoz szükség volt jól képzett szakemberekre, s ezek egy részét Svájcból tudták megszerezni. Így KÄNEL már Kelet-Poroszországban, Osterode közelében született. A második világháború végén gyerekként osztozott a térségből elmenekülő kényszerülők több millió német sorsában, s szülőföldjét elhagyva a mai NDK területén próbált új hazát keresni.

A földrajz iránti *affinitása és kiemelkedő képességei* hamar megmutakoztak. 1952-ben még anglisztikát kezdett tanulni a greifswaldi egyetemen, 1953–1958 között azonban már földrajzi tanulmányokat folytatott. Az egyetem fiatal oktatójaként már 1963-ban tudományos fokozatot szerzett Rostock megye kisvárosairól írt disszertációjával. Ekkor még nem volt 30 éves sem! Ebben a - sajnos, mindmáig kéziratban lévő - munkájában is jelen vannak azon erényei, amelyek később is jellemzőek maradtak tanulmányaira: az összefüggések korrekt feltárása, a folyamatok történetiségükben való bemutatása, a világos, élvezetes stílus.

KÄNEL nem tartozott azon geográfusok közé, akik még az egyetemen szemináriumi dolgozatként felvették egy témát, s utáni évtizedekben kereszttül azt járták körül. Kiterjedt és szerteágazó munkásságából mindenképpen kiemelésre kívánkoznak az NDK É-i területével foglalkozó tanulmányai. Az egykori Mecklenburg és Elő-Pomeránia népesség- és településföldrajzi viszonyait tárgyaló munkáinak száma több tucatra rúg, s az iv az esettanulmánytól a térség egészét átfogó összegzéséig húzódik. Számos fontos műve viszont kéziratban maradt, mert - megbízásos munka lévén - nem engedélyezték publikálásukat.

KÄNEL szívesen foglalkozott más országok földrajzi problémáival is. Elsősorban Latin-Amerika keltette fel érdeklődését, de nem jelentett problémát számára az sem, ha pl. a lyoni agglomerációról kellett értekeznie, vagy a svéd településhálózattal foglalkoznia. Ebben kivételes nyelvtudása is segítségére volt. Utolsó találkozásunkkor a greifswaldi Ratskellerben kérdésem nyomán összeszámolta, hogy melyik idegen nyelveken nem lehetne eladni. Tizenkettőt jutott... Ezek közé sorolhatta a magyart is, mert valamennyit még nyelvünkön is beszélt. Népesség-földrajzi szakkifejezéseinket jól ismerte, s nem jelentett számára problémát magyarul mondani azt sem, hogy „a helyben lakó aktív keresők aránya”.

Hozzáink mindig szívesen jött, s alig múlt el olyan év, hogy egy-két hetet ne töltött volna Magyarországon. Számos hazai kutatóintézetben és egyetemen megfordult, így jól ismert volt szakmai körünkben is. Tervei között szerepelt egy hosszabb, 2-3 hónapos magyarországi tanulmányút, ennek keretében egy nagyobb lélegzetű munkát akart ími országunkról. Közelebb állt a megvalósuláshoz az az elképzelése, hogy tanulmányt ír Budapest munkae-rőmozgásban betöltött szerepéről. Ehhez már minden anyag rendelkezésére állt, amikor a sors közbeszólt...

Külön tragédiája von KÄNELnek, hogy éppen akkor ragadta el a halál, amikor hosszú ideje húzódo problémái oldódtak meg. Egyetlen év alatt új lakásba költözhetett, másfél évtizedes várakozás után megkapta új autóját, s végre kinevezték professzornak. Az NDK viszonyai között ezek együtt felérték egy csodával.

Hosszú „helybenjárás” után lett csak egyetemi tanár, s ebben az is szerepet játszott, hogy egyik pártnak sem volt tagja. Simábban haladhatott volna előre pályáján, ha belép valamelyik minipártba, ő azonban - ellentétben számosakkal - nem kívánt ily módon előrelépni.

KÄNEL nem tartozott az „íróasztal-geográfusok” közé, sűrűn és szívesen járt terepre. Külföldi vendégeinek is igyekezett bemutatni a vidéket, s ezek a kirándulások sokszor hasznosabbak voltak, mint megannyi könyvtárban töltött óra. Vendégeit nem csak lakásában, hanem Usedom szigetén lévő kis hétvégi házában is szívesen látta. Innen volt hazatérőben akkor is, amikor a végzetes agyvérzés érte.

Nem kétséges, hogy a népesség- és településföldrajz ALFRED von KÄNEL halálával nemzetközileg is számottevő képviselőjét veszítette el.

DÖVÉNYI ZOLTÁN